

CASTELLS CATALANS

BÀSCARA

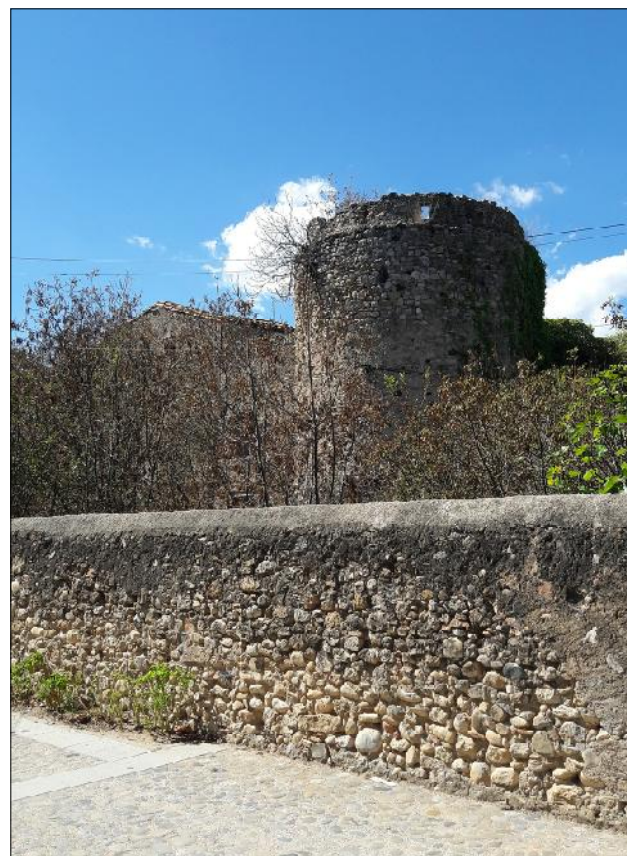
Nom del castell: Bàscara
Data de construcció: XIII-XIV
Municipi: Bàscara
Comarca: Alt Empordà
Altitud: 66 m
Coordenades: E 492487.1 N 4667537.8
(UTM31N - ETRS89)
Com arribar-hi: situat dins el propi nucli urbà del poble.

El castell

El recinte fortificat de la població de Bàscara estava format pel Castell Episcopal i les muralles que l'envoltaven. El castell, conegut com a Castell Episcopal, es troba a la banda de ponent del nucli antic de la vila actual, al damunt del penya-segat que domina el riu Fluvià i delimitat entre la plaça de l'Església, el carrer Joan Reglà i el de Sant Sebastià. Castell i muralles han estat declarats bé cultural d'interès nacional.

Es tracta d'un edifici de planta irregular format per diversos cossos adossats, amb les cobertes de teula i distribuït en planta baixa, pis i golfes. Per la banda de llevant, l'edifici està adossat a la muralla atalussada que protegia l'antic castell, que ahora es correspon amb la façana principal de l'edifici. Presenta el portal principal d'accés d'arc rebaixat emmarcat en pedra, a la planta baixa, i dues finestres d'arc rebaixat bastides amb maons i força reformades, al pis. A la part superior es conserven petites espitlleres fetes de maons. L'interior presenta un vestíbul cobert amb una volta rebaixada feta de maons disposats a pla. A la planta baixa també hi ha sostres de revoltons i biguetes bastits amb maons. Al pis, la sala principal està coberta amb una volta rebaixada amb llunetes i motlures decoratives. La construcció està bastida amb còdols i pedra sense desbastar, lligats amb abundant morter de calç i amb diversos trams del parament arrebossats.

Al costat de tramuntana de l'edifici hi ha un altre tram de la muralla que tancava el recinte emmurallat del castell, tot i que en aquest cas no està adossat a l'edifici actual. D'aquest tram cal destacar el portal d'arc de mig punt adovellat i, da-

munt seu, un escut gravat amb les armes del bisbe Berenguer d'Anglesola. Aquests dos trams de muralla estan units per l'anomenada torre de la Presó, situada a la cantonada nord-est del castell. Actualment encara es conserva el pas de ronda que donava accés a la torre des de la muralla de llevant, tot i que refet. La torre és de planta circular, amb el basament atalussat, i presenta una porta d'obertura recent als baixos i una finestra bastida amb maons, ambdues al costat sud del parament. El coronament de la torre, de diàmetre més petit que la resta, presenta restes d'espitlleres conservades, bastides amb maons.

Les muralles

Es conserven diversos trams i panys del recinte emmurallat.

A la part de migdia del recinte del castell hi ha un tram de muralla atalussat, que actualment està integrat a l'edifici anomenat el paller d'en Xirau. Aquest tram presenta una torre de planta rectangular a la banda sud-oest, que conserva la part

inferior del parament probablement medieval, bastit amb carreus desbastats i còdols, i amb una espitllera central construïda amb pedra desbastada. La resta del parament fou refet amb pedra sense desbastar i abundant morter de calç, i presenta diverses espitlleres bastides amb maons a la part superior. La muralla continua per la banda de ponent fins a enllaçar amb el mur de tramuntana del recinte del castell. Aquesta part està força degradada i coberta de vegetació.

El tram de muralla de més envergadura és el de tramuntana. Aquesta part ha estat arranjada i restaurada, amb alguns trams del parament completament restituïts. És un tram força alt, bastit amb còdols, pedra desbastada i fragments de maons, disposats formant filades més o menys regulars. Hi ha diverses espitlleres obertes al mur i bastides amb maons, corresponents al recinte d'època moderna. Es conserva un baluard al centre del tram, rehabilitat, i un portal obert a l'extrem de llevant, també reformat. La muralla continua en sentit est, per damunt de la carretera N-II, girant cap al sud. Aquesta part, recentment restaurada,

presenta una torre circular a la cantonada, amb dues espitlleres fetes de maons. Al parament s'observen diverses espitlleres bastides en pedra, actualment tapiades.

L'últim element del recinte emmurallat que cal destacar és un portal, conegut com el portal de Girona, i situat entre la plaça Major i la del Pessebre. Actualment encara s'accedeix a l'interior del recinte fortificat per aquesta obertura. Es tracta d'un doble portal d'arc rebaixat, emmarcat amb carreus de pedra, que està situat a la base d'una torre quadrangular que presenta altres obertures a la part superior del parament. L'interior del passadís és cobert amb volta de punt rodó i presenta una gran arcada d'arc apuntat tapiada, amb dues espitlleres refetes, al mur de llevant. Es conserva la polleguera de la part superior de la porta. Per la banda interior, orientada a la plaça Major, dalt del portal hi ha una fornícula de mig punt amb una imatge. El portal conserva part del parament original de carreus desbastats i la resta està refeta amb pedra sense desbastar.

Història

La importància de la fortificació de Bàscara es manté al llarg dels segles per la seva situació estratègica en el camí de Girona a França. Per la seva estructura formal i d'estil, respon a les característiques de l'arquitectura militar del segle XIV i XV. Es pot parlar de tres recintes emmurallats, incloent el castell.

La primera menció és de l'any 1241, quan el rei Jaume I va autoritzar al bisbe de Girona, Guillem de Cabanelles, a alçar fortificacions a la vila de Bàscara.

El primer recinte coincidia amb el traçat dels carrers actuals del carrer Parets, creuava Joan Reglà, la meitat de l'illa de cases entre els carrers Safonsella i les places del Prat i de l'Oli, travessava el carrer Major fins a la carretera general per tornar a connectar amb el tram del carrer Parets. Sembla que devia tenir dues portes, el portal de la plaça Major actual, anomenat portal d'en Llagost a l'època, i l'altra en el primer tram del carrer Major amb l'encreuament amb el carrer del Mar. Pel que fa a les torres hi havia la de l'Hospital, al sector de llevant i actualment desapareguda. A la cantonada sud-est, una altra torre cantonera documentada en plànols antics i, propera a aquesta, una torre aïllada que fou enderrocada durant la Guerra dels Remences (1462-1472). Al sector de migdia hi havia l'anomenada torre d'en Tassi, situada davant d'una casa amb façana al carrer Gispert. A l'extrem sud-oest d'aquest primer recinte hi havia una altra torre de planta quadrada, que posteriorment uní el mur primitiu amb el castell.

El segon recinte emmurallat, conegut amb el nom de mur nou, fou una conseqüència de l'increment de població de la primera meitat del segle XIV. La nova muralla limitava a migdia amb el que aleshores havia estat mur de tramuntana del primer recinte, però incloent la nova zona urbanitzada delimitada entre el castell i l'església i coneguda amb el nom de vila nova. Les primeres dades són de l'any 1344, tot i que probablement l'inici de la construcció de les obres sigui anterior. Es conserven poques restes adscrites a l'època

medieval. Els murs actuals són reconstruccions tardanes sobre els fonaments originals. Segons la documentació antiga (segle XV), a la cantonada nord-est hi havia una torre angular circular, anomenada torre de l'Esperó. En direcció ponent, en la confluència amb el carrer Major, hi havia el portal Rosa davant del qual hi havia una barbana. El circuit de muralles continuava fins a enllaçar amb el castell. A la cantonada sud-oest, en el lloc on el mur es trobava amb l'actual carrer Parets, hi havia una altra torre angular i, una mica més enllà en direcció est, una de circular desapareguda.

El castell era el tercer nucli fortificat de la vila de Bàscara, i al seu interior només hi havia cases particulars. Els murs sud i oest foren construïts al mateix temps que el segon recinte emmurallat de la vila. El de llevant coincideix amb el costat de ponent de la primera muralla. A l'interior del recinte, un carrer paral·lel a l'actual Parets creuava el terme en sentit est-oest, organitzant la distribució de les cases.

Les referències documentals situades entre els anys 1369 i 1380 mencionen diverses obres de reforçament i fortificació de les muralles davant del risc d'invasions. L'any 1407 hi ha una notícia referent a l'escut de Berenguer d'Anglesola, situat al portal del mur nou de Bàscara. Fou esculpit per Pere Oller, imatger de Girona, per un total de 107 sous.

Segons un plànol francès de l'any 1711, el castell continuava tenint tres torres, dues de planta circular i una de quadrada. Durant la guerra del Francès, el castell, i també les muralles, va ser parcialment destruït. Dues de les torres varen ser minades i derruïdes amb pólvora, quedant dempeus únicament la torre de la Presó actual. El castell deixà de tenir un ús militar i finalitzada la guerra Gran i la guerra de la Independència, el mariscal Suchet ordena volar les fortificacions, cosa que provocà que el castell s'enrunés.

Elena Fàbregas i Jordi Gironès
Desembre 2019